

Мазмұны

1. Жалпы жүріс-тұрыс ережелері туралы нұсқаулық
2. Үзіліс кезінде жүріс-тұрыс ережелері туралы нұсқаулық
3. Аулада, көшеде, үйде және қоғамдық жерлерде келеңсіз жағдайларды алдын алу бойынша нұсқаулық
4. Оқушыларға арналған лаңкестікке қарсы қауіпсіздігі жөніндегі нұсқаулық
5. Мектептегі өрт қауіпсіздік ережелері туралы нұсқаулық
6. Оқушыларға арналған қуат қауіпсіздігі ережелері туралы нұсқаулық
7. Жол қозғалысы ережесі туралы нұсқаулық
8. Темір жолда жүру ережелері туралы нұсқаулық
9. Ұрлық пен арбаудан сақтану ережелері туралы нұсқаулық
10. Жаппай іс-шаралар өткізу кезінде мектептің материалдық-техникалық базасын сақтау, өрт қауіпсіздігі тәртібінің ережелері туралы нұсқаулық
11. Оқушылардың қысқы, күзгі, көктемгі, жазғы демалыс кезінде болу ережелері туралы нұсқаулық
12. Мұз үстіндегі сақтық ережелері туралы нұсқаулық
13. Су тасқыны кезіндегі ережелер туралы нұсқаулық
14. Сенбілікте қауіпсіздік ережесін сақтау туралы нұсқаулық

1. ЖАЛПЫ ЖҮРІС-ТҰРЫС ЕРЕЖЕЛЕРІ

«М.Жұмабаев атындағы ІТ мектеп-лицейі» КММ-нің оқушылар мен ата-аналарына (заңды өкілдеріне) арналған ішкі тәртіп ережелері

Осы ережелер ғимаратта және мектеп аумағында оқушылардың жүріс-тұрыс нормаларын орнатады.

Ережелердің мақсаты: әр оқушының жемісті оқуына мүмкіндік беретін мектепте тиісті жұмыс жағдайларын құру; тұлғаға және оның құқықтарына құрметпен қарауды тәрбиелеу, жүріс-тұрыс мәдениетін және қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Мектептегі тәртіп оқушылар, мұғалімдер мен басқа мектеп қызметкерлеріне адамның адамгершілігін құрметтеу негізінде сақталады.

Айналадағыларға қарасты психикалық және дене зорлығы әдістерін қолдануы жіберілмейді.

Оқушылар мектепте ішкі тәртіп ережесін орындауға, адал ниетпен оқуға, мүлікке ұқыпты қарауға, мектептің басқа оқушылары мен мұғалімдердің абыройы мен адамгершілігін құрметтеуге және ішкі тәртіп ережелерін орындауға міндетті.

Оқушыларға ішкі тәртіп ережелері Қазақстан Республикасының заңдарын сақтаудан, білім басқармасының жоғары тұрған органдарының өкімдерінен, ұжымда өзара құрметтеу нормаларынан негізделеді.

Құрметті оқушылар!

1. Мектеп оқушыларына оқу-тәрбие үдерісі кезінде ұялы телефондармен қолдануға тыйым салынған (сабақтарда, мектептен тыс және сыныптан тыс іс-шараларда, сынып сағаттарда, үйірмелер сабақтарында және спорттық секциялар, дайындықтар мен басқа іс-шараларда). Телефонды жедел қоңырау соғу қажет болған кезде ғана пайдалану керек.

2. Телефон және басқа құнды заттарды жоғалтқаны үшін жауапкершілік иелердің өздеріне, егер олар бейқамдығын, немқұрайлығын, ұмытшақтығын көрсетіп, қараусыз қалдырып, жеке заттардың сақталуын қамтамасыз етпесе өзі жауапты.

3. Мектеп әкімшілігінің рұқсатынсыз оқушылар мен білім алушылармен сабақ кезінде, сыныптан тыс және мектептен тыс іс-шаралар кезінде қандай да бір бейне түсірілім жасауға, суретке түсуге тыйым салынады.

4. Әлеуметтік желілерде, YOUTUBE, «Фейсбукта» мектептің басқа оқушылар мен мұғалімдермен сурет пен бейнематериалдарды жариялауға тыйым салынады.

1. Мектепке қандай да бір мақсатпен қару, жарылғыштар, өртке қауіпті заттарды, спиртті ішімдіктерді, есірткі заттарын, темекі заттарын, сонымен қатар уландырғыш заттар мен у заттарын әкелуге, беруге және қолдануға тыйым салынады.

2. Оқушы сабақ кезінде ұялы телефонын сөңдіруге міндетті.

3. Мектепте және оның аумағында спиртті сусындарды ішуге қатаң тыйым салынған. Мектепте және оның аумағында шылым шегу Ішкі тәртіп ережелерінің, санитарлы-гигиеналық нормалардың, өртке қарсы қауіпсіздігін қатаң бұзушылығы болып табылады және оқушы мен оның ата-аналарын әкімшілік жазаға тартылады (Өртке қарсы қауіпсіздігінің ережелерін бұзу туралы актілері негізінде материалды және моральды).

- Спиртті ішімдіктерді ішу, нашақорлық заттарды қабылдау және шылым шегу үшін оқушы облыстық нашақорлық орталығына және КІБ-ге есепке қойылуы мүмкін.

4. Әңгімелескен кезде, сабақта, қоңырау уақытында боғауыз сөз пайдалануға тыйым салынады.

5. Оқу сабақтары аяқталғанға дейін мектептен оқушының кетуі мектеп әкімшілігінің және сынып жетекшісінің рұқсатымен ғана жүзеге асырылады.

6. Мектептің оқушысы мұғалімдермен, ата-аналармен, басқа оқушылармен сыпайы болу керек. Оқушылар ересектерге, үлкен буынның оқушылары кішілерге, ұлдар қыздарға жол береді. Мектепте және мектептен тыс оқушылар өз абырой мен намысын аяққа басылмау үшін, мектептің атына кір тигізбеу үшін жақсы жағынан ғана көрсету керек.

7. Оқушылар мектептің мүлкін сақтау керек. Сұраусыз бөтен заттарды алуға болмайды. Мектеп мүлкін бүлдірген жағдайда оқушылар (ата-аналары) жасаған залалды толтыру керек. Бөлмелерде және мектеп мүлкіне рұқсат берілмеген жазуларды жазуға қатаң тыйым салынады.

8. Оқушылар сынып ұжымның және мектептің өзін-өзі басқарудың заңдарын сақтау керек.

9. Оқушылар мектеп формасын сақтауға, аксессуарларды қолданбауға, ұқыпты шаш үлгісін (қыздарда шаштары жиналған жағдайда) сақтауға міндетті. Қыздарға шаш бояуға тыйым салынады.

Оқушылар өз-өзіне қызмет көрсетуде қатысуға, яғни, сынып және мектеп бойынша кезекшілердің міндеттерін орындауға міндетті. Мектепте кезекшілік сабақ басталғанға дейін 30 минут бұрын басталады және сабақ аяқталғаннан кейін 30 минуттан кейін аяқталады.

Осы Ішкі тәртіп ережелерін бұзғаны үшін оқушыларға тәртіп жазасының түрлі шаралары қолдануы мүмкін:

- Ата-аналарды баласының іс-қимылдары туралы хабарландыру;
- Айналадағыларға зиян іс-қимылдарды тоқтату туралы шешім қабылдау үшін ата-аналарды мектепке шақыру;
- Ескертулерді хабарлау, сонымен қатар ескертулерді оқушының жеке іс қағазына жазу;
- Материалдық зиянды ата-аналардың қаражатынан толтыру;
- Оқушы мен оның ата-аналарын педагогикалық кеңеске, әкімшілік кеңеске шақыру.
- Қазақстан Республикасының заңдарын бұзу жағдайында оқушылар мен олардың ата-аналары әкімшілік және қылмыстық жауапкершілікке тартылуы мүмкін

Білім туралы

Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы.

5-бап. Білім беру саласындағы уәкілетті органның құзыреті

- Білім беру саласындағы уәкілетті орган мынадай өкілеттіктерді орындайды:
- 39) орта білім беру ұйымдары үшін міндетті мектеп формасына қойылатын талаптарды бекітеді;

47-бап. Білім алушылар мен тәрбиеленушілердің құқықтары, міндеттері мен жауапкершілігі

- 14. Білім алушылар мен тәрбиеленушілер мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарының талаптарына сәйкес білімді, шеберлікті, практикалық дағдылар мен біліктілікті меңгеруге, ішкі тәртіп ережелерін сақтауға, білім беру ұйымының жарғысында және білім беру қызметтерін көрсету туралы шартта көзделген басқа да талаптарды орындауға міндетті.
- 15-1. Орта білім беру ұйымдарында білім алушылар білім беру саласындағы уәкілетті орган белгілеген, міндетті мектеп формасына қойылатын талаптарды сақтауға міндетті.

Өзге білім беру ұйымдарында білім алушылар білім беру ұйымында белгіленген киім формасын сақтауға міндетті.

49-бап. Ата-аналардың және өзге де заңды өкілдердің құқықтары мен міндеттері

2. Ата-аналар мен өзге де заңды өкілдер:
- 3) білім беру ұйымының жарғысында айқындалған қағидаларды орындауға;
- 4) балалардың оқу орнындағы сабаққа баруын қамтамасыз етуге;

6) білім беру саласындағы уәкілетті орган белгілеген, міндетті мектеп формасына қойылатын талаптарды орындауға;

7) білім беру ұйымында белгіленген киім формасын сақтауға міндетті.

**Орта білім беру ұйымдары үшін міндетті
мектеп формасына қойылатын талаптарды бекіту туралы
Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 14 қаңтардағы № 26
бұйрығы**

13. Мектеп формасына түрлі діни конфессияларға қатысты киім элементтерін қосуға болмайды.

20. Мектеп формасына өзгерістер енгізу туралы шешім кеңеспен (қамқоршылық кеңесі, ата-аналар комитеті, мектептегі өзін-өзі басқару) келісу арқылы қабылданады.

21. Ата-аналар және өзге заңды өкілдер білім алушылардың орта білім беру ұйымында белгіленген мектеп формасын киюіне жауап береді.

САБАҚТАРДА ІС-ҚИМЫЛДАР ЕРЕЖЕЛЕРІ

Оқушы сабақ басталғанға дейін 5-10 минуттан кешіктірмей мектепке келеді. Оқушының киімі таза және мұнтазды болу керек. Оқушылардың сыртқы келбеті туралы ережесін сақтау керек (бірыңғай мектеп формасын сақтау). **Ұлдар:** көк түсті шалбарлар, ақ түсті жейде, бомбер мен жилет (көк түсті, қызыл аралас клеткасы бар), галстук. **Қыздар:** классикалық шалбар, қара, көк түсті; ұзын жең ақ түсті жейде, жилет, пиджак және белдемше, сарафан (көк түсті, қызыл аралас клеткасы бар), Дене шынықтыру сабақтарында оқушылар спорттық киім киеді.

Мектепке кіргенде, оқушылар сыртқы киімін шешіп, ауыстыратын аяқ-киімді киеді.

- Оқушылар химия, физика, информатика, биология, дене шынықтыру, еңбек сабақтарында еңбекті қорғау бойынша нұсқаулықты сақтау керек.

2. Себеппіз сабаққа кешігуге рұқсат берілмейді. Егер оқушы сабаққа дәлелді себеппен кешіксе, ол есікті тықылдатып, кешірімін сұрап, мұғалімнің өтініші бойынша кешігу себебін айту; үндемей, сабақтың барысына кедергі жасамай, партаға өтіп, жұмысқа кірісу. Ағымдағы өзгерістерден кейін сабаққа кешігуді алдын алу үшін оқушылар сабаққа қоңырауды күтпей, 3-5 минут бұрын кабинетке кіреді.

3. Сыныпқа педагог кірген кезде оқушылар сәлемдесу белгісі ретінде орындарынан тұрады және педагог сәлемдесіп, отыруға рұқсат бергеннен кейін отырады. Сондай-ақ оқушылар сабақ барысында сыныпқа кірген әр ересек адаммен сәлемдеседі.

4. Сабақ уақытында шулауға, орнынан өз еркімен тұруға, өзіне және басқа оқушыларды сабақтан басқа тақырыпта әңгімелесулермен, ойындармен және сабаққа қатысы жоқ басқа істермен көңілдерін аударуға болмайды. Сабақтағы бар уақытты оқушылар оқу мақсатында ғана пайдалану керек.

5. Дауыстап сөйлеу, орнынан сұрақ қою, мұғалімнің түсіндірулерін тоқтату басқа балаларға жаңа материалды меңгеруге бөгет жасауға болмайды.

6. Мұғалімнің рұқсатынсыз сабақ уақытында сыныптан шығуға тыйым салынады. Аса қажеттілік болған жағдайда оқушы қолын көтеріп, мұғалімнен шығуға рұқсат сұрау керек.

7. Егер оқушы сұрақ қоюға немесе мұғалімнің сұрағына жауап бергісі келсе, ол қолын көтеріп, мұғалімнің рұқсатын күтеді.

8. Сабақтың аяқталғаны туралы қоңырау мұғалімге соғылады. Мұғалімнің сабақтың аяқталғаны туралы хабарлағаннан кейін, оқушы сыныптан шығуға құқылы.

9. Оқушы сабақта және сабақтан кейін қауіпсіздік техникасының ережелерін біліп, сақтауы қажет.

10. Оқушылар күнделікті ұқыпты толтырып, әр мұғалімнің бірінші сұрауы бойынша ұсыну керек.

11. Дәптерде, күнделікте жазылғанды өшіруге, штрихпен жабуға; парақтарын жұлуға рұқсат берілмейді.

12. Оқушы сабаққа орындалған үй тапсырмасымен келеді. Тапсырма орындалмаған жағдайда мұғалімге сабақ басталғанға дейін айтады, бұл қанағатсыз бағаны алмауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар орындалмаған тапсырманы тапсыру уақытын мұғалімнің уақытымен келісу керек. Сонымен бірге пәндер бойынша үй тапсырмасын орындамауды теріс пайдалануға болмайды!

Жазбаша жұмыстарды орындаған кезде (бақылау, өзіндік, тексеріс және т.б.) оқушы мұғалімнің талаптарын орындайды: керек дәптерде жазады, нұсқауларына сәйкес тапсырманы рәсімдейді, жұмысты уақытында тапсырады. Сабақтарда біреуден көшіріп алу және көмектесуге қатаң тыйым салынады!

Тәжірибелік, зертхана жұмыстарын, көрсету эксперименттерін, сонымен қатар дене шынықтыру, информатика, биология, химия, технология, сондай-ақ үзілістер кезінде қауіпсіздік техникасын сақтау керек.

13. Үй тапсырмасын күнделікке немесе жұмыс дәптеріне жазу керек. Үй тапсырмасын анықтамай, сабақтан кетуге болмайды! Сабақ барысында, оған дейін және кейін оқушы тәрбиесін, әдептілігін, сүйіспеншілігін, мұғалімге және сыныптағы достарына өз құрметін көрсетеді.

ҮЗІЛІС КЕЗІНДЕ ЖҮРІС-ТҰРЫС ЕРЕЖЕЛЕРІ

Үзіліс кезінде оқушы міндетті:

- мектептің мүлкін сақтау. Әр оқу кабинетті, өз жұмыс орнын, рекреацияларды, коридор, жалпы пайдаланатын жерлерде оқушы тазалықта ұстау керек;
- кезекші мұғалім мен мектеп қызметкерлеріне, сынып бойынша кезекшінің талаптарына бағыну;
- сынып бойынша кезекшілер мұғалімге келесі сабаққа кабинетті дайындауға көмектесу керек.

Үзіліс кезінде оқушыларға қажет:

- сатыларда мұқият болу: жүгірмеу, секірмеу, сүйеніштерде сырғанамау, олардың үстімен секірмеу

Үзіліс кезінде оқушыларға тыйым салынады:

- жерде және терезе алдындағы тақтайда отыруға;
- бір-бірін итеруге,
- заттарды лақтыруға,
- жарақат алуға қауіпті жағдайларды жасауға.
- оқушыларға психикалық және дене жәбір көрсету жағдайларын болдырмау, барлық дауларды жанжалсыз шешу;
- қарым-қатынастарды анықтау үшін қорқыту және бопсалауды қолдану
- әдепсіз сөздерді, белгілерді қолдануға, шулауға, басқаларға демалуға бөгет жасау.
- Қандай да бір оқиғалар немесе жарақаттар жағдайында тез арада жақын мұғалімге, сынып жетекшіге, директордың орынбасарына, мектеп директорына хабарлау.

Асханада болғанда оқушылар келесі ережелерді сақтайды:

- Педагогтар, асхана қызметкерлері, сынып кезекшісінің талаптарына бағынады;
- Таңертенгі ас және түскі ас алған кезде кезекті сақтайды;
- Тамақ ішкеннен кейін өз үстелін жинайды; тамақтың қалдығын жерге түсірмейді
- Асханаға сыртқы киіммен кірмейді.
- Оқушыларды тамақтандыру кестесі бойынша ауқаттанады

Мектеп оқушыларының сабаққа қатыспаулары.

Сабақ білім алудың және дағдыларды дамудың негізгі формасы болып табылады және білім беру үдерісінде жетекші орын алады. Оқудағы табыстар сабақтарға барумен және сабақтарда іс-қимылдарымен ажырамас байланысты. Сабақтарға қатыспау дәлелді себептерсіз жіберілмейді.

Сабақтарға бармау екі санат бойынша қарастырылады:

1 санат – дәлелді себеппен сабақта болмауы;

2 санат - дәлелді себепсіз.

Сабақтарда 1 санаты бойынша жоқтығы мүмкін:

- директордың бұйрығымен әкімшіліктің келісімімен мектеппен ұйымдастырылған іс-шараларға байланысты;
- мектеп әкімшілігінің келісімімен мектеп директорының бұйрығы, ҚББ бұйрығы, мектептен тыс мекемесінің қолдау хаты бойынша жоспардан тыс мектеп және мектептен тыс іс-шаралар (спорттық жарыстар, қалалық немесе мектеп олимпиадалары, концерттер, байқаулар);
- сырқаттану, дәрігерге бару, отбасылық жағдайлар бойынша. Ата-аналар 2-3 күн және тоқсанына екі реттен астам емес отбасылық жағдайлар бойынша сабақтарға барудан оқушыны босатуға құқығы бар.

Салдары:

- дәлелді себеппен сабақта жоқ болған жағдайда әкімшіліктің рұқсатымен сабақ уақытында өткізілетін мектептен тыс іс-шараларға қатысатын оқушылардың тізімі осы сыныпта жұмыс істейтін мұғалімдердің мәліметіне 2 күннен бұрын кешіктірмей жеткізіледі;
- дәлелді себептермен сабаққа қатыспаған оқушылар бір апатаның ішінде жоқ болған уақыты үшін пән бойынша сыныппен орындаған үй тапсырмаларын жасау міндетті және мұғалімге бағалау үшін ұсыну керек. 1 апта аяқталғасын жұмыстарды тапсырмаған жағдайда мұғалім сынып жетекшісіне хабарласып, ата-аналарын хабардар етеді;
- оқушының жоспарланған қатыспауы жағдайында (ата-аналармен демалысқа кету немесе емделу), ата-аналар сынып жетекшіні бір аптадан кешіктірмей хабардар ету керек. Оқушы оның жоқтығында (жеке тапсырмалар) орындалатын жұмыстардың барлығын жасаумен барлық мұғалімдерден және мектеп директорынан рұқсат алу керек;
- 3 күнге дейін сырқаттану бойынша сабақтарға қатыспау ата-аналардан түсіндірулермен немесе анықтамаларымен, 3 күннен астам тек анықтамалармен;
- Дәлелді себептерсіз сабақтарға жүйелі қатыспау Ішкі тәртіп ережелерін қатаң бұзу ретінде бағаланады, оның нәтижесі КІБ-ге есепке қою және тоқсан үшін «Аттестатталмаған» бағасы болып табылады.

Сабаққа кешігу

Кешігу екі санат бойынша анықталады:

1 санат – дәлелді себеппен кешігу;

2 санат – дәлелді себепсіз кешігу.

• Дәлелді себепсіз сабаққа кешіккен оқушы мұғалімге, сынып жетекшіге, әлеуметтік ұстазға жазбаша түсініктеме беру керек.

• оқушының сабаққа кешіккен күні ақтау құжатын ұсынып, ата-аналары ақтай алады.

• Асханада кідіргені үшін сабаққа кешігуі дәлелді себепсіз кешігу ретінде қабылданады.

2 санат бойынша жүйелі кешігу тәртіптің қатаң бұзушылығы болып табылады және осы оқушы мектеп ішіндегі есепке қойылуы мүмкін.

Сабақ уақытында сабақтан кету. Оқудан қашу

1. Сабақтан өз еркімен кету сабақтан қашу және тәртіпті қатаң бұзу болып табылады.

Мектеп бойынша кезекшілік және өздігінен қызмет көрсету бойынша еңбекке қатысудан бас тарту

1. Оқушы өзін жаман сезінген немесе борға, суға, жуатын құралдарға аллергиялық реакциялар (дәлелдейтін құжаттар негізінде) туындаған жағдайда, өздігінен қызмет көрсету бойынша еңбекпен байланысты міндеттерді орындаудан бас тартуға құқылы.

• Кесте бойынша тағайындалған уақытта кезекшілік етуге мүмкін болмаған жағдайда оқушы сынып жетекшісімен басқа кезекшілік уақытын келісу керек.

• Дәлелді себепсіз кезекшіліктен бас тарту оқушылармен Ішкі тәртіп ережелерін бұзу ретінде қабылданады.

Мектеп мүлкін бүлдіру

1. Абайсыздан немесе әдейі терезе, орындық, үстел сындырған, басқа әрекеттерді жасаған оқушы затты жөндеу немесе залалды материалды түрде толтыру керек: зақым келтіргені туралы акт негізінде өтініш беріледі.

• Бұзылған және жоғалтылған оқулықтар үшін оқушылардың ата-аналарына материалдық жауапкершілік тартылады.

Сабақтарда тәртіпті бұзу

1. Сабақтарда тәртіпті әдейі бұзу Ішкі тәртіп ережелерін қатаң бұзу болып табылады және расталған құжаттары жоқ.

№	Оқушының аты-жөні	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			

19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

Аулада, көшеде, үйде және қоғамдық жерлерде келеңсіз жағдайларды алдын алу бойынша НҰСҚАУЛЫҚ

1. Егер бөтен (бейтаныс) күдікті адамдар немесе бір топ адамдар лифттың ішінде, подъезд немесе баспалдақ алаңында тұратын болса, ешқашан ол жаққа кірмеңіз.

2. Лифттың ішіне кірерде алаңда кабинаға кіріп кететін бөгде күдікті адамдардың жоқ екеніне көзіңіз жеткесін ғана кіріңіз.

3. Егер сіз бейтаныс адаммен лифттың ішіне кіріп кетіп, жамандықты сезсеңіз, бірден бірнеше нүктеге басуға тырысыңыз: «Диспетчерды шақыру» және жақын қабаттардың нүктесі.

Егер сізге лифттың ішінде шабуыл жасалса қатты дауыс көтеріп айғайлаңыз, лифт кабинасын аяқпен соғыңыз. «Диспетчерды шақыру» нүктесі мен қандай да бір қабаттың нүктесін басуға тырысыңыз. Шабуылшының қабаттар арасында лифтты тоқтату кезінде жақын қабаттың түймесін басып, пультқа жақындауға бөгет жасауға тырысыңыз.

4. Аулада болғанда құмар ойын ойнайтын, алкогольды немесе есірткі мас күйіндегі және т.б. жасөспірімдер компаниясынан алысырақ уақыт өткізу керек.

5. Бейтаныс адамдармен көлікке (машина, мотоцикл және т.б.) ешқашан отырмаңыздар.

6. Өзіңізбен бірге құнды заттарды, ақша алмаңыз (қатты қажет болмаса).

7. Үй астымен, шатырда, үй үстімен жүрмеңіздер.

8. Көшеде жүргенде өз үйіне жақын, таныс компаниямен жүруге тырысыңыз. Соңғы шарт міндетті, егер де сіз үйден алыс жерде жүрсеңіз, бөтен аудан болса тіпті, билеуге (дискотека), дүкенге, концертке және т.б. барсаңыз.

9. Көмекке шақыру – қорқақтықтың белгісі емес, қажетті өзін-өзі қорғау құралы, ал кейде құтқаруы.

10. Егер сіз тұзаққа кіріп кетсеңіздер, шабуылшылар көбірек болса, олар мықтырақ болар, көмекке келетін жақын маңда ешкім болмаса, олар талап ететін ақша мен заттарыңызды беріңіз. Есіңізде болсын, сіздің өміріңіз және денсаулығыңыз бәрінен маңызды.

11. Егер Сізді аңдй бастаса, адамдар бар, жарық көп (түнде) жерге барыңыз (жүгіріңіз).

12. Ешқашан құмар ойындарға ойнамаңыздар, әсіресе үлкен балалармен немесе ересектермен, немесе бөтен адамдармен.

13. Жеке қауіпсіздік мақсатында (ұрлауды алдын алу) қажет:

- жалғыз қалмауға тырысыңыз, әсіресе көшеде, мектепке барарда және қайтарда, демалыс.
- ешқашан да бөтен және күдікті кісілермен сөйлеспеу.
- бөтен көлікке отырмау, бөтен адамдармен жүрмеу;
- әрдайым туысқандарды қайда және қашан баратыныңызды, кімде және қайда болатыныңызды және кіммен қайтатыныңызды (мүмкіндік болса, телефон нөмірін, сізді таба алатын басқа координаттарды хабарлаңыз).

АДАМДАРДЫҢ КӨП ЖИНАЛАТЫН ЖЕРДЕ ЖҮРІС-ТҰРЫС ЕРЕЖЕЛЕРІНІҢ ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ БОЙЫНША НҰСҚАУЛЫҚ

Егер сіз митинг, шеру, көрсетілімге қатысатын ынтаңыз болса, осы іс-шараны өткізуге ресми биліктің рұқсатының барын білу керек. Сондай рұқсат болмаған кезде, құқық қорғау органдарының тарапынан адамдарды қуып жіберуге бағытталған әрекеттерге әкеледі: тәртіпсіздік, зорлық әрекеттер,

тұтқындау, төбелесу. Осындай жағдайларда көзден жас ағызатын газды, суатқыштарды, жылқы жасағын, иттерді, арнайы техниканы, резенке таяқтарын, қалқан, қару жиі қолданылады. Көзден жас ағызатын газ көзге түскен кезде оны тез арада сумен жуу қажет. Су болмаған жағдайда көзін жыпылықтата беріп, химиялық заттың бөлшектеп жууын қамтамасыз етеді. Дем алу жолдарын дымқыл матамен жабу керек: қол орамалмен, жеңмен, бас киіммен. Көзден жас ағызатын газ қолданылатын жерден тез арада кету керек. Агрессияны көрсетпеңіздер, жүгірмеңіз, полицияға қоқан-лоқы көрсетпеңіз, ұрыс-керіс бастамаңыздар. Қауіпті аумақтан тезірек шығуға тырысыңыз. Сөзді тұтқындаған жағдайда құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне өз әділдігіңізді немесе күнәсіздігіңізді дәлелдеуге тырыспаңыз және қарсыласпаңыз.

Көп адам санымен іс-шараларда қатысу туралы шешім қабылдау жағдайында келесі ережелерді қолдануға тырысыңыз:

- өзіңізбен бірге жануарларды, үлкен заттарды: сөмке, рюкзак, арба алмауға тырысыңыз;
- үйде фото-кино-бейнетехниканы, шыны бөтелкелерін қалдырыңыз;
- капюшонсыз қатал жеңіл киім киіңіз, барлық молния мен түймелерді жабыңыз. Галстук, шарф, белдемше кимеңіз;
- аяқ-киіміңіздің бауын дұрыстап тартып байлаңыз, биік өкшелі аяқ-киім кимеңіз;
- өзіңізбен өткір, кесетін, қадалатын заттарды, қаруды бірге алмаңыз;
- қолыңызға таяқтағы немесе шесттағы плакат, транспорант, жалау алмауға тырысыңыз;
- киімнен айырубелгілері мен рәміздерін алыңыз, өйткені қарсыластарда немесе полиция қызметкерлерінде кері әсер шақыруы мүмкін;
- өзіңізбен бірге жеке куәлігіңіз болсын;
- іс шара өтетін жерді байқаңыз, келу және кету нұсқаларын біліп алыңыз;
- ұдайы жағдайды, өз жеріңіз бен халықтың жағдайын бақылап тұрыңыз, сахна, микрофондар мен мінбеден алыстау тұрыңыз;
- ТЖ болған жағдайда тез арада сол жерден кетіңіз;
- Ашық алаңдар шартында жұрттың шеткі аймағы қауіпсіз орын.

ЕСІҢІЗДЕ БОЛСЫН! Егер сіз халық тобырына кіріп кетсеңіз, келесі негізгі ережелерді орындау қажет.

- Ешқашан жұртқа қарсы жүрмеңіз.
- Тобырдың ортасы мен шеттерінде жүрмеуге тырысыңыз.
- Жолда жылжымайтын заттардан абай болыңыз: бағана, ағаш, қабырға, үйдің бұрыштарынан, тізілген көліктерден, қоқыс жәшігінен.
- Қолмен заттарды ұстамаңыз.
- Киімнің түймелерін салыңыз, сөмкелердің қол шатырды тастаңыз, биік өкшедегі туфлиді шешіңіз.
- Тығыз тобырда қысылу және тұңшығу мүмкіндігі өседі, сондықтан қолыңызды құбырға жауып, кеудеңізге салыңыз, диафрагманы қорғап немесе қолды бүгіп, корпусқа қысыңыз.
- Соқтығысты шыдап төзіңіз, оларға жауап бермеңіз.
- Бос демалуды қамтамасыз ету үшін бет алдында кеңістік болу керек.
- Шыны сөрелерін, қорғау торларын, жағалаудың көпірді, көлік құралдарын, жіңішке өтулер жаққа бармауды тырысыңыз.
- Ұдайы байсалды болуға, өз орныңызды бақылауға, тобырдан қауіпсіз жерге шығуға тырысыңыз.
- Өтетін поьезддер мен аулалар, қиылыстар, қосылатын көшелер арқылы кету нұсқалары болсын.
- Полициядан алыс жерде тұрыңыз, олармен қақтығысқа және дауға түспеңіз.
- Ұзын және толық, арбалары бар, қолында үлкен заттары, сөмкелері, жануарлары бар кісілерден, мас, мүгедек, ызалыкісілерден алыс жерде тұруға тырысыңыз.
- Жерге түскен затты көтеруге тырыспаңыз, тіпті ол қымбат болса да, өміріңіз қымбаттырақ.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			

2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

2. Оқушыларға арналған лаңкестікке қарсы қауіпсіздігі жөніндегі НҰСҚАУЛЫҚ

1. Күдікті адамдарға, заттарға, қандай болса да күдікті ұсақ-түйектерге назар аударыңыз. Бұл туралы құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне хабарласыңыз.
2. Ерекше мезгілсіз киінген адамдардан абай болыңыз (егер кісі жазда плащ немесе қалың куртка киген болса, мұқият болыңыз, лаңкесшілер осындай киімнің астында жарылғыштарды тығады, одан алыс болғаныңыз жөн және құқық қорғау органдарының қызметкерлеріне назар аударыңыз).
3. Үлкен сөмкелері мен шабадандары бар адамдардан сақ болыңыз, әсіресе, олар қаруды салуға лайықты жерде тұратын болса.
4. Мұқият болыңыз, күдікті адамдардың бет белгілерін, киімдерін, аттарын, лақабаттарын, ықтимал жарақаттарын, татуировкаларын, сөйлеу ерекшеліктері мен жүріс-тұрыс әдеттерін және т.б. есте сақтауға тырысыңыз, оларды тоқтатуға тырыспаңыз, олардың бірінші құрбаны болуыңыз мүмкін.
5. Лайықсыз мінез көрсететін, ашушан, шошыған, киімінде немесе жүгін қайта-қайта тексеріп, жан-жаққа қарап тұрған адамдардан алысырақ жерде тұруға тырысыңыз.

6. Егер сіз күдікті адамнан алыстамай алсаңыз, оның бет қимылына қараңыз (мамандардың айтуы бойынша терактқа дайындалатын қылмыскер өте жинақы, еріндері тығыз қысылған, немесе баяу қимылдайды, дұға оқып жатқандай болып көрінеді).
7. Ешқашан бейтаныс адамнан пакет және сөмке алмаңыз, өз сөмкелеріңізді қараусыз қалдырмаңыз.
8. Эвакуация жоспарымен танысыңыз, ғимараттан қосымша шығу қайда орналасқанын біліңіз.
9. Егер жарылыс, өрт болған жағдайда, қатты шу және айғай естісеңіз тез арада эвакуацияға кірісіңіз. Бұл туралы көршілеріңізге ескертіңіз, өзіңізбен құжаттарыңыз бен ақша алыңыз. Ғимараттан ұйымшыл кетіңіз.
10. Кеткен ғимараттан жауапты тұлғалардың рұқсатынан кейін ғана қайтыңыз.
11. Эвакуацияның басталуы туралы басшылықтан немесе құқық қорғау органдарынан хабарлау алғасын, тыныштық сақтап, бұйрықтарын орындаңыз.
12. Не болса да, дүрбелеңге салынбауға тырысыңыз.

ЖАРЫЛҒЫШ ЗАТ БОЛА АЛАТЫН КҮДІКТІ ЗАТТЫ ТАПҚАН ЖАҒДАЙДАҒЫ ӘРЕКЕТТЕР

Егер табылған зат сіздің ойыңызша сол жерде тұрмауы тиіс болса, осы фактті назарсыз қалдырмаңыз. Көшеде жерде жатқан заттарды теппеңіз. Егер сіз ұмытылған немесе қожайынсыз қалған затты тапсаңыз, жақын жерде тұрған кісілерден сұраңыз. Қалай керемет көрінсе де, бөтен заттарды көтермеңіз. Кімдікі және кім оны қалдыра алатынын тырысыңыз. Егер қожайынды таппасаңыз, зат туралы бастығыңызға, жедел кезекшіге, құқық қорғау органдарына тез арада хабарласыңыз. Күдікті пакеттің, қораптың, басқа заттың ішіне қарауға тырыспаңыз, тиіспеңіз, жылжытпаңыз, табылған затты ашпаңыз – бұл жарылысқа, көптеген құрбандар мен бұзуға әкелуі мүмкін. Затты тапқан уақытты белгілеңіз. Адамдар табылған заттан алысырақ кеткендері үшін барын жасаңыз. Өзіңіз де қауіпсіз қашықтыққа кетіңіз. Міндетті түрде жедел-тергеу тобының келуін күтіңіз (есіңізде болсын, сіз өте маңызды куәгерсіз). Есіңізде болсын: заттың сыртқы түрі оның нақты тағайындауын жасыруы мүмкін. Жарылғыш заттар үшін камуфляж ретінде ең қарапайым тұрмыстық заттар қолданылады: сөмкелер, пакеттер, қораптар, ойыншықтар және т.б..

ЛАҢКЕСТІК АКТІСІН ЖАСАУ ҚАУІПІ КЕЗІНДЕГІ ӘРЕКЕТТЕР

Әрдайым айналадағы жағдайды бақылаңыз, ерекші адамдардың көп жиналу жерлерінде. Дайындалатын теракт туралы кездейсоқ біліп, тез арада құқық қорғау органдарына хабарласыңыз. Қауіпсіздік және құқық қорғау органдарының күштерін белсендету басталса, қызығушылық танытпаңыз, басқа жаққа кетіңіз, бірақ жүгірмеңіз, сізді қарсылас деп ойлап қалмайлары үшін. Жарылыс және атыс басталғанда жерге құлаңыз, жамылғы болса (бордюр, сауда палаткасы, машина және т.б.) тіпті жақсы. Қауіпсіздік үшін басыңызды қолыңызбен жабыңыз. Дүрбелең басталар кезде тобырда болған кезде: егер тобырдың ішінде болсаңыз, сізді қозғалтуға мүмкіндік беріңіз, бірақ одан

шығуға тырыспаңыз, көкірек қуысы қыспау үшін терең дем алып білекте бүгілген қолдарыңызды жан-жаққа жайыңыз; ұзын және үлкен адамдардан, үлкен заттары мен үлкен сөмкелері бар адамдардан алсырақ болуға тырысыңыз; қалай болса да аяқта тұруға тырысыңыз; қолыңызды қалтаға салмаңыз; қозғалғанда аяқтарыңызды биіктеу көтеріңіз, аяғыңызды толық табанға қойыңыз, аяғыңызбен жыбырлатпаңыз, аяқтың ұшымен көтерілмеңіз; егер кептелу қауіпті болып жатса, тез арада, ойланбай, қандай болса да жүктен айырылыңыз, бірінші өшірет ұзын белдікті сөмкеден, шарфтан; бірдене түсіріп алсаңыз не болса да көтермеңіз; құласаңыз, тезірек аяғыңызға тұруға тырысыңыз. Қолыңызға таянбаңыз (оларды басып тастайды немесе сындырады). Тым ұрғанда бір сәтке болса да табанға немесе ұшына тұруға тырысыңыз. Таянышты тауып, аяқпен тез жерден итерілуге тырысыңыз; егер тұруға мүмкін емес болса, дөңгелекке бүрісіп қалыңыз, бастың білегін қорғаңыз, ал алақанмен маңдайды жабыңыз; адаммен толған ғимараттың ішіне кіріп, алдын ала анықтаныз, аса қауіпті экстремалды жағдай туындаған кезде орындарды табыңыз (шыны есіктер мен шымылдық және т.б.), қосалқы және апатты шығуларға назар аударыңыз, ойыңызбен соған жетіңіз; залдың бұрыштарында немесе қабырғалардың жанында жабылып қалу оңайрақ, бірақ шығуға дейін жетуге қиынырақ болар.

Егер сізді кепілге тұтқындаса

НЕГІЗГІ ЖҮРІС-ТҰРЫС ЕРЕЖЕЛЕРІ

- Өзіңізді қолға алыңыз, тиышталыңыз, дүрбелеңге салынбаңыз.
- Сабырлы дауыспен сөйлесіңіз, лаңкесшілердің көзіне қарамаңыз.
- БҚТимал қатаң сынауға моральды және денеңізбен дайындалыңыз.
- Ұрлаушыларға өшпенділік пен жақтырмауыңызды айтпаңыз.
- Басынан бастап лаңкесшілердің барлық тапсырмаларын орындаңыз (ерекше бірінші сағаттарда).
- Өз іс-қимылдарыңызбен лаңкесшілердің назарын аудармаңызқатты қарсылық жасамаңыз. Бұл Сіздің жағдайыңызды ұшықтырады.
- Қаша алатыныңызға толық сенімді болмасаңыз, қашуға тырыспаңыз.
- Өзіңіздің жаман хал-жағдайыңыз туралы айтыңыз.
- Лаңкесшілер туралы көбірек ақпаратты есте сақтаңыз (санын, қаруын, түрлерін, ерекшеліктерін, дене пішінін, акцент, сөйлеу тақырыбын, темпераментін, жүріс-тұрыс мәнерін).
- Өзіңіздің орналасқан (жасырынған) жерін анықтауға тырысыңыз.
- Ой және дене белсенділігін сақтаңыз. Құқық қорғау органдары Сізді шақыру үшін бәрін жасайтынын есіңізде болсын.
- Тамақтан бас тартпаңыз. Бұл күш пен денсаулықты сақтауға көмектеседі.
- Терезе, есік пен лаңкесшілерден алысырақ тұрыңыз. Бұл бөлме немесе көлік құралымен шабуыл, қылмыскерлерді атуға снайперларды ату жағдайында Сіздің қауіпсіздігіңіз үшін қажет.
- Егер сіз жарақаттанған болсаңыз – қимылдамаңыз: бұл қан жоғалтуын азайтады.
- Шабуыл кезінде қолыңызды желкеге қойып, бетіңізбен еденге қарап жатыңыз. Қандай жағдай болса да арнайы қызмет қызметкерлеріне қарама-қарсы жүгірмеңіз!

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			

6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		

3. Мектептегі өрт қауіпсіздік ережелері

Мектепте өрт болған жағдайда қауіпсіздіктің алғы шарттары орындалуы тиіс.

Өрт болып жатқан бөлменің есігін жабу қажет. Өрт болып жатқаны туралы дабыл қағыңыз. Барлығы белгіленген жерге жиналып, адамдарды түгелденіп отырыңыздар. Дабылдан кейін өрт сөндірушілерді шақыру қажет.

Өрт сөндірушілер келгенде мынаны білу керек: Қай жерде, қай бөлмеде өрт болып жатқандығын бәрі құтқарылғандығын білу керек.

Мектептегі өрттен құтқару тәртібі:

1. Дабыл қағу
2. 101 телефонына қоңырау шалып, өрт сөндірушілерді шақыру
3. Құтқару
4. Жинақталу
5. Түгендеу

Дабыл: Кез-келген адам (мұғалім, оқушы, күзетші) өртті көргенде жедел дабыл қағу керек.

Құтқару: Дабылды естісімен, оқушылар сынып жетекшілердің бағыттауымен бір – бірлеп сыныптан шығып, белгіленген жерге жинаулары қажет. Құтқару кезіндегі қажетсіз есіктерді жабу керек.

Жиналыс: Жиналу жерді алдын ала белгілеу қажет. Жиылыс орнына келгендер сынып немесе адамдар тобы анық бір жерді белгілеп, шашырамай сол жерде болулары қажет. Сосын әр сынып жетекші түгендеу жүргізеді.

Өрт кезіндегі тәртіп

ЕРЕЖЕСІ: Өрт болып жатқан бөлменің есігін жауып кетіңіз. Өрттен қашқанда басқа адамға да айтыңыз. Әсіресе өрт жайлы мұғалімге айтыңыз. Эвакуация жасаңыз.

Егер өрт қауіпті болмаса өзіңіз өрт сөндіру құралдарын қолданыңыз.

Өрт қауіпсіздігі ережесі

Егер өрт қатты жанып тұрса, онда сіздің негізгі мақсатыңыз тез мектептен кету. 101-ге хабарласып өрт сөндірушілерді шақырту. Егер өрт қатты жанып тұрмаса да, бірақ мектептің іші қатты түтін болса, мектептен тез кету керек. Түтін өрттен де қауіпті болады.

Сіздің әрекетіңіз:

1. Түтіннің исін сезгеннен кейін мектептен тез кетіңіз. Кез келген шүберекті сулап ауызыңыз бен мұрынды жабыңыз сосын енкейіп (өйткені түтін жоғарыға ұмтылады) бөлмеден кетіңіз.
2. Егер өрт кішкентай бөлмеде болса, онда есіктер мен терезелерді ашпаңыз, ауа өртті күшейтіп жібереді.
3. Жанып жатқан мектептен лифтпен түспеңіз, өйткені ол қатты өрт болып жатқан қабатта тоқтап ашылу мүмкін және содан бәрі жарақат алады. Ток кез келген уақытта сөніп қалу мүмкін және лифт қабаттардың арасында қалу мүмкін.
4. Егер дәліз және алаң өртте және түтінде (төмен түсуге жол жабық) болса, онда шатырға көтеріліңіз.
5. Егер өрт дәлізде болса, есікті қатты жауып, сұйық шүберектермен ашық жерлерді жауып, есікке көрпе не пальто іліңіз. Терезені ашып қатты дауыс беріп көмекке шақырыңыз.
6. Егер сізге біреуді өрттен құтқару керек болса, онда өзінді арқанмен орап бір шетін далада тұрған адамға беріңіз. Егер сіз есіңізді жоғалсаңыз, онда сізді арқаннан тартып өрттен алып шыға алады. Ауызымен мұрынды ылғал шүберекпен жабыңыз.
7. Егер құтқарған адам түтінмен демалып есін жоғалтса, онда оған жасанды дем беріңіз.

Түтінмен уланудың алғашқы белгілері: бастың айналуы, бас ауыруы, жиі дем алу, жүрек айналуы, сананы жоғалту.

Өрт болған кезде қалай іс-қимыл жасау керектігін барлық адамдар білулері керек. Өрт шыққан кезде және сол кезде өзіңізді-өзің ұстап, тез арада жағдайды байқау және дұрыс шешім қабылдау керек. Осы жағдайда өзінді және сені қоршаған ортадағы үрейді болдырмау керек. Өрт болған кезде өртсөндіргіштерді қолдану, отты су арқылы сөндіру, құммен, кішігірім ошақарды қалың жапқыштармен бұқтырып тастау керек.

Өртпен күресу кезінде және зардап шеккендерге көмек көрсету кезінде есте сақтаныз, сізге ауаның жоғары температурасы, түтін, улы газдың таралуы, ғимараттың құлауы аса қауіпті болып табылады.

Есте сақтаныз: егер де заттар 10 метр қашықтықта көрінбесе, түтін жиналуы өмірге өте қауіпті.

Өртті сөндіру кезінде ең бастысы өрттің таралуын тоқтату, ал содан соң қатты жанып жатқан от ошақтарын сөндіру керек. Сол кезде суды от жалына емес, жанып жатқан бетіне шашу керек. Егер тігінен жатқан жағы жанып жатса, онда үстінен астына қарай су шашу керек. Түтін басқан бөлмедегі өртті суды шашыратып сөндіру қажет, өйткені ол түтінді басып температураны басады.

Егер де үйде (пәтерде) кішкентай болсын от ошағы шықса, су құйып немесе суланған ауыр матамен жабыңыз.

Жанып жатқан киім жабылған матамен сөндіріледі және де от көзін жою үшін жерге жатағалып домалау керек.

Жанғыш сұйықтықтарды көбік аралас құраммен сөндіру керек, құм немесе жер төгіп сөндіруге және ауыр матамен бұқтырып сөндіруге, бірақ ешқашан жанғыш сұйықты сумен сөндіруге болмайды.

Егер де электр сымдары жана бастаса, тез арада оны тоқ көзінен айыру керек. Электр сымын улықышқылы бар өрт сөндіргіштермен сөндіру керек, УӨ-5 немесе УӨ-10 (улықышқылы бар өрт сөндіргіші).

Егер де теледидар жанса, оны тез арада жүйеден алып тастау керек, содан кейін артқы қабырғаларынан су құйып сөндіру керек. Егер де теледидар жанында перде немесе басқа да тез тұтанатын заттар тұрса теледидар үстіне шүберек жабу керек, содан кейін ғана су әкелуге немесе үй ішіндегі өрт сөндіргішті алып келу керек.

Егер кинескопы жарылса, оның улы түтіні өте қауіпті, сол себепті тез арада отты бағындыру керек және басқаларға хабар беру керек, балаларды тез арада сыртқа шығарған абзал.

Егер өрт пәтерде орын алса:

- 101 телефонына қонырау соғып, дұрыс мекенжайды және не жанып жатқаны туралы толық ақпарат беру;
- қарттар мен балаларды сыртқа шығару;
- содан кейін ғана өртті өз күшіңізбен сөндіру қажет.

Өрттердің көбі тәжірибе көрсеткендей «адами фактор» себебі бойынша болады. Тұрмыстағы өрттердің негізгі себептері мыналар болып табылады: от жаққанда сақтық жасамау, өрт қауіпсіздігі ережелерін білмеу және қадағаламау, тұрмыстағы электрлік және бөлмені жылытатын приборлары дұрыс пайдаланбау, балалардың отпен ойнауы, балалардың үлкендердің қарауынсыз қалуы.

Өрт қауіпсіздігі талаптарын орындамау қайғылы оқиғаларға - өртке, газбалондардың жарылуына және басқа да төтенше жағдайларға әкеп соғады, оның салдарынан адамдар қаза болып жатады. Адам өлімінің негізгі себептері: жанғыш заттардың тұтануы, газдан улану, жоғарғы температура (әр түрлі деңгейдегі күйікке шалдығулар) болып табылады.

Тұрғын үй секторында азаматтармен өртке жол бермеу үшін келесі қарапайым ережелерді сақтаған жөн:

- тек қана отқа төзімділігі күшті кірпіші бар пешті жағу керек, пеш алдындағы еденге темір қағылуы тиіс;
- жағып жылыту кезеңінде мұржаның күлін тазарту, әрбір 3 ай сайын тексеріп отыру керек;
- шатырдағы барлық түтін жолдары мен трубаны тексеріп отыру қажет, бұл жұмыс мұржа жарықтарын, өрт алуын жедел табуға көмектеседі;
- жағып жылыту пештері мен мұржаларды бақылап, қажеттілік туғанда жөндеу жүргізген абзал;
- пешті лапылдап жанатын сұйықтармен тұтатудан аулақ болған жөн (бензинмен, керосинмен);
- пешті қараусыз қалдырып, оны қадағалауды жас балаларға тапсырған дұрыс емес.

Егер үйіңізде электр арқылы бөлмені жылытатын құралды пайдалансаңыз, онда оны орнату мен пайдалану ережелерін білгеніңіз жөн:

- электр арқылы бөлмені жылытатын құралдың корпусы ақаусыз және қыздыру элементінің қоршалған конструкциясымен болуы тиіс;
- үйді жылытатын құралдардың ток көзін көп айналдыратынын, және үйдің электр желісіне күш түсіретінін есте сақтаған жөн. Изоляцияның жанған иісінің пайда болуы, электр сымдары мен розеткаларының қатты қызуы, электр шотындағы сақтандырғыштың жиі-жиі сөніп қалуы немесе күйіп кетуі – үйдегі электр желісіне ауыртпалықтың көп түскендігінің бірінші сипаты және бөлмені электрмен жылыту құбырын пайдалану өте қауіпті болады;
- бөлмені электрмен жылыту құбыры құлап қалатын жерде болмауы керек және шығарған зауыттың талаптарына сәйкес болуы тиіс;
- бөлмені электрмен жылыту құбырын жанғыш материалдармен жабуға, оның үстінде киім-кешек кептіруге, оны жанғыш заттарға жақын орналастыруға болмайды;
- үйде балалар мен үй жануарлары болғанда бөлмені электрмен жылыту құбырын қараусыз қалдырмау керек, оны электр розеткасынан ағытуды ұмытпаңыздар.

Тек қана осы ережелерді қатаң қадағалау Сізге және Сіздің жақындарыңызға өмірі мен денсаулығын сақтап қалуға, дүние-мүлікті, үй жануарларын аман алып қалуға септігін тигізеді.

Өрт қауіпсіздігі ережесі

ҮЙДЕГІ ӨРТ

Егер өрт қатты жанып тұрса, онда сіздің негізгі мақсатыңыз тез үйден кету. 101-ге хабарласып өрт сөндірушілерді шақырту. Егер өрт қатты жанып тұрмаса да, бірақ үйдің іші қатты түтін болса, үйден тез кету керек. Түтін өрттен де қауіпті болады.

Сіздің әрекетіңіз:

1. Түтіннің иісін сезгеннен кейін үйден тез кетіңіз. Кез келген шүберекті сулап ауызыңыз бен мұрынды жабыңыз сосын енкейіп (өйткені түтін жоғарыға ұмтылады) бөлмеден кетіңіз.
2. Егер өрт кішкентай бөлмеде болса, онда есіктер мен терезелерді ашпаңыз, ауа өртті күшейтіп жібереді.

3. Жанып жатқан үйден лифтпен түспеңіз, өйткені ол қатты өрт болып жатқан қабатта тоқтап ашылу мүмкін және содан бәрі жарақат алады. Ток кез келген уақытта сөніп қалу мүмкін және лифт этаждардың арасында қалу мүмкін.
4. Егер коридор және площадқа өртте және түтінде (төмен түсуге жол жабық) болса, онда шатырға көтеріліңіз.
5. Егер өрт коридорда болса, есікті қатты жауып, сұйық шүберектермен ашық жерлерді жауып, есікке көрпе не пальто іліңіз. Терезені ашып қатты дауыс беріп көмекке шақырыңыз.
6. Егер сізге біреуді өрттен құтқару керек болса, онда өзінді арқанмен орап бір шетін далада тұрған адамға беріңіз. Егер сіз есіңізді жоғалсаңыз, онда сізді арқаннан тартып өрттен алып шыға алады. Ауызымен мұрынды ылғал шүберекпен жабыңыз.
7. Егер құтқарған адам түтінмен демалып есін жоғалтса, онда оған жасанды дем беріңіз. Түтінмен уланудың алғашқы белгілері: бастың айналуы, бас ауыруы, жиі дем алу, жүрек айналуы, сананы жоғалту.

ЕГЕР ӨРТ ҚАТТЫ ЖАНЫП ТҰРМАСА.

Сіздің әрекетіңіз:

1. Өртті бір затпен (көрпе, пальтомен) үстінен жаба салыңыз. Содан кейін үстінен су құйыңыз.
2. Түтінмен демалмауға тырысыңыз. Мұрынды және ауызды ылғал шүберекпен орап қойыңыз.
3. Өрттен жанып тұрған заттарды алмаңыз, өйткені ол өрттің таралудың себепкері болады.
4. Өртті шетінен бастап ортаға қарай сөндіру керек.

ЖИҒАЗ ЖАНУЫ

Қазіргі жиһаз синтетикалық материалдардан жасалынады және синтетикалық смоламен сіңірген, сондықтан бұл жиһаз жанған жағдайда қауіпті болады.

Сіздің әрекетіңіз:

Жанып жатқан жиһазды балконға шығармаңыз, өйткені ауа одан да қатты оны жандырып жібереді.

Егер жиһаз қатты жанып тұрса, оны ылғал шүберекпен жаппаңыз немесе сумен төкпеңіз. Мұндай жағдайда пәтерден тез шығуыңыз керек.

АДАМ ҮСТІНДЕГІ КИІМНІҢ ЖАНЫП КЕТУІ

Сіздің әрекетіңіз:

Адамды тез ғана жерге жатқызыңыз (бұл өрттің адамның басына баруына жол жабады), үстіне су құйып немесе куртқамен, пальтомен жабыңыз.

ЕГЕР ӨРТ ҚАТТЫ ЖАНЫП ТҰРМАСА.

Сіздің әрекетіңіз:

1. Өртті бір затпен (көрпе, пальтомен) үстінен жаба салыңыз. Содан кейін үстінен су құйыңыз.
2. Түтінмен демалмауға тырысыңыз. Мұрынды және ауызды ылғал шүберекпен орап қойыңыз.
3. Өрттен жанып тұрған заттарды алмаңыз, өйткені ол өрттің таралудың себепкері болады.
4. Өртті шетінен бастап ортаға қарай сөндіру керек.

ЖИҒАЗ ЖАНУЫ

Қазіргі жиһаз синтетикалық материалдардан жасалынады және синтетикалық смоламен сіңірген, сондықтан бұл жиһаз жанған жағдайда қауіпті болады.

Сіздің әрекетіңіз:

Жанып жатқан жиһазды сыртқа шығармаңыз, өйткені ауа одан да қатты оны жандырып жібереді.

Егер жиһаз қатты жанып тұрса, оны ылғал шүберекпен жаппаңыз немесе сумен төкпеңіз. Мұндай жағдайда мектептен тез шығуыңыз керек.

АДАМ ҮСТІНДЕГІ КИІМНІҢ ЖАНЫП КЕТУІ

Сіздің әрекетіңіз:

Адамды тез ғана жерге жатқызыңыз (бұл өрттің адамның басына баруына жол жабады), үстіне су құйып немесе куртқамен, пальтомен жабыңыз.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

4. Оқушыларға арналған қуат қауіпсіздігі ережелері

1. Қуат құрылғыларын желіге қосу тәртібін сақтаңыз: білте бірінші құрылғыға қосыңыз, соадн кейін желіге. Құрылғыны сөндіру кері қарай жүргізіледі.
2. Үйден немесе бөлмеден шыққан кезде міндетті түрде қуат құрылғысын сөндіріңіз (үтек, теледидар, т.б.).
3. Су қолмен ашалы разеткаға шанышқыны кіргізбеңіз.
4. Ешқашан электрлік сымды қолыңмен тартпаңыз -қысқа мерзімге тұйықталу болуы мүмкін.
5. Ешқашан жалаңаш сымға жоламаңыз және ұстамаңыз – тоқ соғуы мүмкін.
6. Арнайы тығырықсыз үтекті, шәйнекті, плитканы пайдаланбаңыз.
7. Желіге қосылған ыдысқа немесе ысып жатқан суға жоламаңыз.
- 8.Қуатқа қосылған құралдарды ешқашан су шүберекпен сұртпеңіз.
9. Электрлік сымдардан гүл салғыштар жасамаңыз.
10. Жанған электрлік құралдарды сумен сөндіруге болмайды.

11. Жерде жатқан сымға жолмаңыз.
12. Трансформаторлық станциялардың ішіне кірмеңіз – бұл өте қауіпті!
13. Электрлік шамдар безендіру үшін қағаз бен матаны қолданбаңыз.
14. Электрлік құралдар жанып тұрған кезде жөндеу жұмысын жүргізуге болмайды.
15. Электрлік құралдар жанған кезде телефон арқылы өрт сөндіруші қызметті шақырыңыз.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

5. Жол қозғалысы ережесі

ЖАЯУ ЖҮГІНШІЛЕРДІҢ МІНДЕТТЕРІ

Жаяу жүргіншілер тротуармен немесе жаяу жүгішілерге арналған жолдармен, ал олар болмаған жағдайда, жолды жағалай қозғалуы тиіс.

Көлемі үлкен заттарды көтеріп немесе алып келе жатқан жаяу жүргіншілер, сондай-ақ двигателі жоқ мүгедектер арбасымен келе жатқан адамдар, егер олар тротуармен немесе жолды жағалай жүргенде басқа жаяу жүргіншілер үшін кедергі келтіретін болса, жолдың жүргін бөлігінің жиегімен (көлік жүретін бөліктің ішкі шетін бойлай-бөлу жол жолақтары бар жолдарда) қозғалуына болады.

Тротуарлар, жаяу жүргіншілерге арналған жол немесе жолдың жағалауы болмағанда, сондай-ақ олармен қозғалу мүмкін болмаған жағдайда, жаяу жүргіншілер велосипед жолымен немесе көлік жүретін бөліктің шетімен (көлік жүретін бөліктің ішкі шетін бойлай-бөлу жол жолақтары бар жолдарда) бір қатарда қозғалуларына болады.

Елді мекендерден тыс жерлерде жаяу жүргіншілер көлік жүретін бөлігімен қозғалған кезде көлік құралдарының қозғалысына қарсы бағытта жүруі тиіс.

Көлік жүретін бөліктің шетімен двигателі жоқ мүгедектер арбасында келе жатқан, мотоцикл, мопед, велосипед жүргізуші адамдар көлік құралдары қозғалысының бағытында, жолдың оң жағымен жүруі тиіс.

Көлік жүретін бөлікпен қозғалатын ұйымдасқан жаяу жүргіншілер колоннасына көлік құралдарының қозғалысы бағытында оң жақпен, қатарда төрт адамнан артық емес, қозғалуға рұқсат етіледі. Колоннаның алдынан және артынан сол жағымен қызыл жалауша ұстаған жүруші, тәуліктің қараңғы уақытында және жеткіліксіз көріну жағдайында - алдында ақ түсті, артта қызыл түсті жағулы фонарьмен жүруі тиіс.

Балалар тобын тек қана тротуармен және жаяуларға арналған жолмен, ал олар жоқ болған жағдайда - жол жағасымен, бірақ тәуліктің жарық уақытында және ерексектердің бастауымен алып жүруге рұқсат етіледі.

Жаяу жүргіншілер көлік жүретін бөлікті жаяу жүргіншілерге арналған, оның ішінде жерасты және жерүсті өтпелерінен, ал олар болмағанда - қиылыстардан тротуарлар мен жол жағалауы сызығы бойымен кесіп өтуі тиіс.

Көру аймағында өтпе немесе жол қиылысы болмағанда көлік жүретін бөліктің шетіне, екі жақтан да жақсы көрінетін жерден тік бұрыш жасап жолды кесіп өтуге болады. Көлік жүретін бөлікті елді мекенде бөлу жол жолағы болған кезде, сондай-ақ жаяу жүргіншілерге немесе жол қоршаулары орнатылған жерлерде кесіп өтуге тыйым салынады.

Қозғалыс реттеліп тұратын жерлерде, жаяу жүргінші, реттеушінің сигналын, ал ол болмағанда – көлік бағдаршамын басшылыққа алады.

Реттелмейтін жаяу жүргіншілер өтпелерінен, жаяу жүргіншілер көлік жүретін бөлікке жақындап қалған көлік құралымен арақашықтықты, оның жылдамдығын бағалап және кесіп өту олар үшін қауіпсіз екендігіне көз жеткізгеннен кейін шығуына болады. Көлік жүретін бөлікті жаяу жүргіншіге арналған өтпеден тыс жерлерден кесіп өту кезінде жаяу жүргіншілер, бұдан басқа көлік құралдары үшін кедергі келтірмеуі және жақындап қалған көлік құралының үшін кедергі келтірмеуі және жақындап қалған көлік құралының жоқтығына көз жеткізбейінше тоқтап тұрған көлік құралының немесе көрінуді шектейтін өзге кедергінің тасасынан шықпауы тиіс.

Көлік жүретін бөлікке шыққаннан кейін жаяу жүргінші, егер бұл, қозғалыс қауіпсіздігін қамтамасыз етумен байланысты болмаса, кідірмеуі немесе аялдамауы тиіс. Жолды кесіп өтуге үлгермеген жаяу жүргінші қарама-қарсы бағыттағы көлік легін бөлетін сызықта аялдауы керек. Әрі қарай қозғалыстың қауіпсізекендігіне көз жеткізгеннен кейін реттеушінің сигналын ескеріп, жолдан өтуді жалғастыруға болады.

Жарқылдайтын көк маягі бар және арнайы дыбыс сигналы іске қосулы көлік құралы жақындаған кезде жаяу жүргіншілер жолдан өтпей тұра тұрады, ал жол үстіндегілер осы көлік құралдарына жол беруі және мүмкіндігіне қарай көлік жүретін бөлікті босатуы тиіс.

Маршруттық көлік құралы мен таксиді көлік жүретін бөлікке қарағанда биігірек тұрған отырғызу аоандарында, ал жоқ болған жағдайда – тротуарда немесе жол жағасында тұрып күтуге рұқсат етіледі. Биігірек отырғызу алаңдарымен жабдықталмаған аялдама пунктерінде көлік құралына отыру үшін көлік кідірместен босату керек.

▪ велосипедке қойылатын талаптар.

1. Велосипедте қоңырау және алдыңғы жағында қараңғы түскенде пайдаланатын, динамика күшімен жанатын фонары, арт жағында – сәуле шағылысатын қызыл пластмасса белгі жапсырылуы тиіс.
2. Аяқ тежеуішінің ақаусыз болуы, оны ауық-ауық тексеріп тұру қажет.
 - Интербелсенді тақтада велосипедшілерге қойылатын талаптар.
1. Велосипедшілер жолдың шетінен 1 м қашықтықта және 1 қатармен ғана жүре алады. Бұл қағида тоқтап тұрған көлікті басып озу кезінде ғана бұзылады.
2. Велосипедшілерге жаяу жүргінші жолымен жүруге болмайды.
3. Рульді бос жіберіп жүруге тыйым салынады.
4. Велосипедті еркін басқаруға кедергі келтіретін көлемі үлкен заттарды алып жүруге болмайды.
5. Арнайы жабдықталмаған велосипедпен балаларды миңгестіріп жүру де қауіпті.

6. Сол жаққа бұрылатын немесе кері айналатын велосипедші оны жаяу жетектеп, өзіне керек жаққа шыққан соң оған қайтадан мінгені дұрыс.
 7. Велосипедшілер топталып жолға шығатын болса, өздері жүретін бағдармен алдын ала танысып алуы қажет.
 8. Басқа көлік жүргізушілері оларды тез байқауы үшін ашық түсті киім кигені дұрыс.
 9. Алғашқы дәрігерлік жәрдем көрсетуге арналған медициналық қобдишаны да ұмытпау керек.
 10. Топталып жүргенде бір-біріне жақын, бір тізбекпен, жолдың оң қапталымен жүрген жөн.
 11. Ең дұрысы – алдыңғы және соңғы велосипедке қызыл жалауша іліп алу.
 12. Топ болып жолға шығуға күн жарықта ғана рұқсат етіледі.
 13. Тежеуіші жақсы істемейтін велосипедпен жолға шығуға мүлде тыйым салынады.
 14. Арнайы салынған велосипед жолының мүмкіндігі жараса, онда бірнеше қатар түзіп жүруге болады.
 15. Ал қарсы жақтан басқа велосипедшілер келе жатса, онда оң қапталмен 1 тізбек болып жүру керек.
 16. Топ басшысы болуға тиіс. Ол ылғи топтың алдында жүріп, қалғандарына бақылау жасайды.
 17. Реттелетін көше қилысына топталып келгенде, бағдаршамның жасыл жарығына өту керек.
 18. Реттелмейтін көше қилыстарына таянғанда, басқарушы көлденен көшеде көліктердің жоқтығына көз жеткізіп, алдын ала жалаушасын көтеру арқылы топты өткізіп жібереді де, соңынан қуып жетеді.
- Интербелсенді тақтада велосипедшілер бұрылар кезде қандай белгі көрсетуі тиіс?
 1. Кедергіні айналып өтерде, басқадай қауіп жоқтығына көз жеткізуің керек немесе сол қолыңды жаныңа соз немесе оң қолыңды шынтақтан жартылай жоғары көтер. Бұлайша белгі беру велосипедшіні жауаптан құтқармайды. Ол мұның бәрін алдын ала, жан-жағы анық көрінетін жағдайда жасауы тиіс.
 2. Оңға бұрыларды немесе қатарға тұрарда жаныңа қарай оң қолыңды соз не сол қолыңды жартылай шынтақтан жоғары көтер.
 3. Тоқтар кезде қолың жоғары көтерілген қалыпта болсын. Қауіпті жерлерден өтерде велосипедтен түсіп, оны жаяу жүргіншілер өткелінен алып өтуге болады.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			

17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

6. Темір жолда жүру ережелері

Темір жолды белгіленген және жабдықталған, жаяу жүргіншілер өткелі, көпір, жол өтпесі, төсемдер арқылы, сонымен қатар «Жол арқылы өту» көрсеткіштері орнатылған жерлерде өту қажет. Вагондарға отырғызу және түсіру тек қана перрон немесе отырғызу платформалары жақтан жүргізіледі. Тоқтап тұрған вагондарға сүйенуге болмайды. Поездың толық тоқтаған уақытында ғана вагоннан түсуге және кіруге болады. Жас балаларды қолдарынан ұстап немесе көтеріп ұстау керек. Жол аралығында вагоннан шығарда, сіздер жүріп бара жатқан поездың немесе маневрлік локомотивтің астына түсуге қауіп-қатері бар, сондықтан да жолдарды өтер алдында қозғалған темір жол бірлігінің жоқтығына көз жеткізу қажет, ал поезд немесе локомотив жақындаған кезде тоқтап, оларды өткізу қажет және көрші жолдарды қозғалыстың жоқтығына көз жеткізіп, өтуді жалғастыру қажет. Темір жол жылжымалы құрамының қозғалысы үшін кедергі жасамаңыздар, ал оларды айқындаған уақытта мүмкіндігінше көлік қызметкерлеріне хабарлаңыздар.

Поезд жақындаған кезде әуедегі ағынның әсер етпейтіндей арақашықтыққа шегіну қажет.

Бөтен немесе ұмытылған заттарды тапқан уақытта, мүмкіндігінше, көлік қызметкерлеріне, көлік милициясының қызметкерлеріне хабарлаңыздар.

ТҮЙІМ САЛЫНАДЫ.

1. Темір жолдармен жүруге
2. Темір жолдар арқылы жақындап келе жатқан поезд алдынан, егер оған дейінгі қашықтық 400 метрден кем болса, өтуге және жүгіріп өтуге
3. Рельстерді басуға, стрелкалық өтпелер және айқаспалар арқылы өтуге
4. Жолдардан тоспа жабық тұрған немесе өтпелік сигнал беру құрылғысында қызыл белгі жанған жағдайда өтуге
5. Жолдан өту үшін вагон астына кіруге және автотіркегіш арқылы секіруге
6. Жүріп келе жатқан поезға отыруға не түсуге
7. Жүріп бара жатқан поезд вагондарының есігін ашуға, қаламаңындық поездың автоматтандырылған есіктерінің ашылуына және жабылуына кедергі жасауға
8. Жүк поездарында арнайы рұқсатсыз жүруге
9. Отырғызу платформалары мен вагондарда балаларды қараусыз қалдыруға
10. Платформаларда әртүрлі қозғалмалы ойындар ойнауға
11. Платформадан теміржолдарға секіріп түсуге
12. Платформада келе жатқан немесе кетіп бара жатқан поездың бойымен жүгіруге, сондай-ақ поезд тоқтамай өтіп бара жатқан кезде платформа шетіне екі метрден артық жақындауға
13. Вагонға поезд толық тоқтамай тұрып жақындауға
14. Қажеттіліксіз өз еркімен поезды тоқтатуға
15. Платформа жиегіндегі шектелген сызыққа кіруге
16. Тіреуіштерге және арнайы түйіспе желісінің құрылымына және электр беретін әуе желісіне көтерілуге, сонымен қатар үзілген сымдарға жақындауға немесе ұстауға

17. Алкогольдік, уландырғыш немесе есенгірететін мастық жағдайда болуға
 18. Белгілерді немесе басқа да ақпарат тасымалдаушыларды өздігінен орнатуға, алып тастауға, бөгеуге, бұзуға
 19. Темір жолдарға заттарды тастауға
 20. Өртенгіш, уландырғыш, тұтанатын, жарылғыш заттарды өзіңмен алуға, сондай-ақ азаматтарға зақым келтіретін сәйкес қаптамасы жоқ заттарды алуға
 Есте сақтаңыздар! Темір жол аса қауіпті аумақ болып табылады!

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

7. Ұрлық пен арбаудан сақтану ережелері туралы нұсқаулық

- * Ешқашан бағалы заттарды қараусыз тастама;
- * Біңғасыз киім киіп оның қалтасына бағалы затты салма;
- * Адам көп жерде сөмкенді ашы көп ақаша алма, ылғи қасында ұста;
- * Өзіңмен бірге көп бағалы заттар ұстама;
- *Кісі көп ортада заттарыңа жинақы бол;

Айналадағы адамдардан сақ бол, мұқият қарап жүр.

ПАЙДАЛЫ КЕҢЕСТЕР:

* Еш уақытта заңды бұзба.

* Бөгде адамдармен араласқанда абай бол, көп сене берме;

* Күдікті адамдармен ойын ,лоторея ,т.б абай бол;

«Тез,оп-оңай байып, рахаттанамын» деген ойдан аулақ бол;

* бөгде адамдармен байланысуда,танысуда абай бол,өз жоспарыңды,мекен-жайыңды,телефоныңды бермеген дұрыс.

* Еге алдау,арбауға тап болсаң бірден

Милицияға хабар бер, алаяқтыққа жол берме;.

*Егер Сізді тонап кетсе немесе нашар жағдайға тап болсаңыз Милицияға хабар бер

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

8. Жаппай іс-шаралар өткізу кезінде мектептің материалдық-техникалық базасын сақтау, өрт қауіпсіздігі тәртібінің ережелері

1.Оқушылар іс-шараға алдын ала белгіленген уақытта келеді және кетеді.

Ерекше жағдайларда іс-шарадан кетуге рұқсат беріледі.

- Жалпы мектеп мерекелерін өткізу кезінде сынып жетекшінің жазбаша рұқсатымен ерте кетуі мүмкін.
2. Сынып ішіндегі мерекелер сағат 19.00 дейін аяқталады, жалпы мектеп ішіндегі мерекелер - 20.00 дейін.
 3. Іс-шара өтіп жатқан ғимараттың терезелерін ашуға рұқсат етілмейді.
 4. Кабинеттерде үстелдерді бірінің үстіне бірін қоюға рұқсат етілмейді. Қажеттілік кезінде үстелдер мен орындықтар кіреберіске шығарылуы қажет.
 5. Іс-шара өтіп жатқанда оқушыларға мектеп бойынша жүруге рұқсат етілмейді.
 6. Оқушыларға мектеп аумағында шылым шегуге рұқсат етілмейді.
 7. Сыныпта мерекелер өткізу кезінде кезекшілер тағайындалады.
 8. Сыныпта мерекелер кезекші мұғалім болған кезде ғана рұқсат етіледі.
 9. Бөтен адамдарға іс-шараға қатысуға рұқсат етілмейді.
 10. Іс-шараларды өткізу кезінде химиялық және басқа да заттарды қолдануға рұқсат етілмейді, өртке әкеліп соғуы мүмкін.
 11. Мектеп ғимаратында бенгальды оттар, петардалар және т.б. пайдалануға рұқсат етілмейді.
 12. Әрбір мерекеге қатысушы мектеп мүлкінің сақталуына жауапты.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

9. Оқушылардың қысқы, күзгі, көктемгі, жазғы демалыс кезінде болу ережелері

Жаңа жыл кештерін өткізу кезінде қоғамдық орындарда және басқа да адамдардың жиналатын орындарында өзін-өзі ұстау ережесі.

1. егер сіз ата-аналарыңызбен жаңа жыл кештеріне барсаңыз, онда олардан алыс кетпеңіз, өйткені көп жиналған адамдардың арасында жоғалып қалуыңыз мүмкін.
2. Жаппай жаңа жыл кештерін өткізу орындарында жарақат алуды болдыртпау үшін топтан алыс тұрыңыз.
3. Әкімшіліктің, полицияның және басқа қоғам тәртібін қорғайтын тұлғалардың заңдық талаптарына және ескертулеріне және өрт қауіпсіздігіне бағыну қажет.
4. Жаппай іс-шаралардың қатысушыларына, қызмет етуші тұлғаларға, лауазымды тұлғаларға, қоғам тәртіпті сақтауға және жаппай іс-шаралар өткізу кезінде қауіпсіздікке жауапты тұлғаларға қатысты құрметпен қарау керек.
5. Қоршаған ортаға қауіп төндіретін және төтенше жағдай туғызатын әрекеттерді болдыртпау қажет.
6. Іс-шара аяқталғаннан кейін ғимараттан ұйымдастырылған шығуды жүзеге асыру қажет.
7. Эвакуация туралы ақпарат алған кезде әкімшіліктің және құқыққорғау органдар қызметкерлерінің нұсқауларына сәйкес әрекет ету қажет.

Жаңа жыл мерекелері кезінде өрт қауіпсіздігінің ережесі.

1. Матадан немесе пластмассадан жасалған ойыншықтармен шыршаны безендірмеңіз.
2. Шыршаның астын мақтамен жаппаңыз және матамен орамаңыз.
3. Шыршаны өндірістік электрогирляндамен ғана жарықтандыру қажет.
4. Ғимаратта бенгалдік оттар жағуға тыйым салынады. Есте сақтаңыз: ашық от әрқашан қауіпті!
5. 16 жасқа толмаған балаларға пиротехникалық құралдарды қолдануға болмайды.
6. Мамандадырылған сауда орындарында сатып алынатын пиротехникалық құралдарға нұсқама орыс тілінде жазылу қажет.
7. Жұмыс істемеген пиротехниканы екінші рет пайдалануға және жөндеуге болмайды.
8. Қолдан жасалған пиротехникалық құрылғыларды пайдалануға тыйым салынады.

Қыстың күні ашық су айдынында болу ережесі.

1. Жұқа қатқан мұздың үстіне шықпаңыз.
2. Бірінші мұзда коньки пайдаланбаңыз.
3. Дұрыс қатпаған мұздың үстіне шығып кетсеңіз, мұздан аяғыңызды алмай ақырын адымдап кері қайтыңыз.
4. Мұздың астына түсіп кеткен кезде алға қарай жүзіп ұмтылмаңыз.
5. Мұздың астына түсіп кеткен адамға көмектесу үшін қолына шарф немесе таяқ беріп ақырып тартыңыз.

Мұздағы қауіпсіздік:

1. Жасылдау түсті, қалыңдығы 7 см мұз қауіпсіз, ол бір адамды көтереді.
2. Осал мұз – су ағатын жерде (фабрикадан, зауыттардан).
3. Жұқа мұз – қамыстың, қардың астында.
4. Қардың астындағы жерлерді айналып өту қажет.
5. Беркі емес жұқа мұз – өзенге ағатын жерлердің жанында.
6. Мұздың қалыңдығын аяқпен тебу арқылы тексеруге болмайды.
7. Топпен суайдынынан өту кезінде арақашықты сақтау қажет (5-6 м).
8. Қатқан өзенді шаңғымен өту жақсы.
9. Егер сөмке болса, онда оны бір иыққа ілу керек.
10. Егер сіз мұздың астына түсіп кетсеңіз, онда мұздың жиегіне қолыңызды кең жаю керек.
11. Қобалжымаңыз, мұздан шығуға талпыныңыз.
12. Ойық жерден шыққан соң, кері жаққа жылжу қажет.
14. Жағаға жеткен соң, үйге тез барыңыз, құрғақ киім киіңіз, ыстық шай ішіңіз.

Қысқы демалыс, көктайғақ және ауа-райының күрт өзгеруі кезіндегі қауіпсіздік ережесі

1. Қысқы демалыс уақытында қаладан тыс жерге баламды жіберген кезде оның өміріне және қауіпсіздігіне жауап беремін.
2. Қаладағы іс-шараларға қатысқан кезде балама мұқият қадағалауға тиіспін, жолда жүру ережесін сақтауға, өмір қауіпсіздігіне ерекше назар аударуға міндеттімін.
3. Кешкі уақытта оқушыларды қала көшелерінде сағат 20.00- ден кейін жүруге тыйым салынатындығын білемін.
4. Бағалы және ұялы телефондарға гимназия жауап бермейтіндігіне келісемін.
5. Мектепке уақытылы жіберіп, уақытылы үйге қайтуын өз міндетіме аламын.
6. Қала көшелерінде көктайғақ кезінде жолда жүру ережелерін сақтау барысында кейбір көліктер тоқтап, үлгермей қалуы мүмкін, сондай кездерде сақтық қажет.
7. Аяқтарыңда ыңғайлы аяқ- киім болғаны абзал.
8. Өзен, көлдерде, су қоймаларында мұздық берік, қатты қатпауы қауіптігінен сақтану.
9. Жол жүргенде жылы киіну, жолға шығарда ауа-райы болжамын білу.
10. Сырғанақ тебу кезінде бір- бірін итермей жол беру.
11. Жаңа жылдық шырша мерекесінде өзін-өзі ұстау ережелері мен өмір қауіпсіздік ережелерін сақтау қажет.
12. Жарылғыш және т.б. заттарды өзімен бірге мектепке әкелмеу.
13. -27° t төмен болса сабаққа келмеу, егерде -25° t, желі 2 м/с болса да мектепке келмеу.
14. Аяқтарына жылы шұлықтар кию керек.
15. Егерде қол, бет және аяқ үсігенде, қармен уқалауға болмайды.
 - А) қолды жылыту керек
 - Ә) ысқылау керек
 - Б) жылы сумен жуу керек
 - В) жылы киіну
 - Г) ыстық шай, сорпа ішу.

Көктемгі демалыс және ауа-райының күрт өзгеруі кезіндегі қауіпсіздік ережесі

1. Көктемгі демалыс уақытында қаладан тыс жерге баламды жіберген кезде оның өміріне және қауіпсіздігіне жауап беремін.
2. Қаладағы іс-шараларға қатысқан кезде балама мұқият қадағалауға тиіспін, жолда жүру ережесін сақтауға, өмір қауіпсіздігіне ерекше назар аударуға міндеттімін.
3. Кешкі уақытта оқушыларды қала көшелерінде сағат 20.00- ден кейін жүруге тыйым салынатындығын білемін.
4. Бағалы және ұялы телефондарға гимназия жауап бермейтіндігіне келісемін.
5. Қала көшелерінде көктайғақ кезінде жолда жүру ережелерін сақтау барысында кейбір көліктер тоқтап, үлгермей қалуы мүмкін, сондай кездерде сақтық қажет.
6. Аяқтарыңда ыңғайлы аяқ- киім болғаны абзал.
7. Өзен, көлдерде, су қоймаларында мұздық берік болмауынан сақтану қажет.
8. Құлаған уақытта мұз және қатқан қардан сақ болу керек.
9. Мұздың күрт еруіне байланысты көлдер мен өзендерге бармау

Жаз, күз-қыс және жазғытұрым кезінде суайдынында қауіпсіз болу ережесі бойынша

Жаз кезінде

1. Суға тез кіріңіз және жуыну кезінде қозғалмаңыз. Қалтырағанды сезген кезде судан тез шығыңыз.

2. Тамақ ішкенен кейін және ауыр жұмыс істегеннен кейін суға түспеңіз (футбол ойыны, жүгіру және т.б.). Тамақтану мен жуынудың арасында үзіліс 45-50 минут болу қажет.
3. Суық ауа-райында жеңіл физикалық жаттығуларды бірнеше рет жасаңыз.
4. Егер су салқын болса, онда 30 минуттан артық суға түспеңіз, 5-6 минут жеткілікті.
5. Құлақ ауырған кезде суға басыңмен төмен секірмеңіз.
6. Суға сүңгіген кезде ұзақ судың астында болмаңыз.
7. Судан шыққаннан кейін орнамалмен сүртініп, киініңіз.
8. Шаршағанды сезінсеңіз жаға қарай жүзіңіз.
9. Сіңір тартқан кезде саспаңыз, көмекке шақырыңыз.

Тыйым салынады:

1. Терлеген кезде суға кіруге.
2. Орнатылған белгіден шығуға.
3. Моторлы қайықтарға жақын жүзіп баруға.
4. Жоғары толқындарда суға түсуге.
5. Жоғарыдан секіруге.
6. Жолдасыңды жоғарыдан немесе жағадан итеруге.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

10. Мұз кезінде болу ережелері

Жыл сайын көп адамдар сақтық шараларын елемейді және жұқа мұз үстіне шығады, сонымен өз өмірін өлім мен қауіп-қатерге ұшыратады.

Мұзға шығу уақытында қауіпсіздік ережелерін сақтау қажет! Адам үшін тұщы суда 10 сантиметрден кем емес, ал тұзды суда 15 см. қалыңдықтағы мұз қауіпсіз болып саналады.

Өзен сағасында және саласында мұз әлсіз келеді. Мұз жылдам ағыс орындарында, су бұрқақтап ағып жатқан және ағып жатқан жерлерде, сондай-ақ балдырлар өсетін аудандарда, ағаштарға, көшет және камыстарға жақын жерлерде әлсіз болады. Егер үш күннен аса ауа температурасы 0 градустан жоғары болып тұрса, онда мұздың беріктігі 25%-ға төмендейді.

Мұздың беріктігін көзбен де анықтауға болады: мұз көгілдір түсті – берік, ақ – оның беріктігі 2 есеге кем; сұр, күңгірт-ақ немесе сары реңкті болса мұз осал болып саналады.

Балаларды үлкендердің қарауынсыз мұзға жібермеу керек.

Мұз үстіндегі жүріс-тұрыс қағидасы:

Түнде немесе нашар көрінетін мезгілде (тұман, қар, жаңбыр) мұзға шығуға болмайды!

Өзеннен өткен жағдайда ұйымдастырылған өткелдерді пайдалану қажет.

Қажетті жағдайда су қоймасынан өту үшін, сүрлеу жолдармен жүрген қауіпсіз.

Егер ондай жолдар болмаса, мұз үстіне шығар алдында жан-жағыңызға және баратын жолыңызға жақсылап қарап алыңыз.

Мұздың беріктігін аяқпен тексеруге болмайды.

Егер бірінші рет таяқпен немесе шаңғы таяғымен қатты соққан кезде су көрінсе, бұл дегеніміз - мұздың жұқа болғаны. Ондай мұздың үстімен жүруге болмайды. Бұл уақытта мұздың үстінен дер кезінде сол ізбен аяқты мұздан алмай-ақ жағаға қайту қажет. Мұз жарылған кезде және жарықшақтар пайда болған уақытта да осындай ережелерді есте сақтаған жөн.

Жұқа және жарылғалы жатқан мұзда болсаңыз, ақырындап қайта бұрылып жүрген жолмен сырғыма адымдармен жағаға қайту керек.

Қатқан су қоймасына өзіңізбен ұзындығы 20-25 метр болатын мықты жіп және оған байланған жүк алу қажет. Бара қалсаңыз, өзіңізбен бірге бір басында ауыртпалығы бар жіп ұстап жүрген жөн. Мұз жарылған сәтте қасыңыздағы адамға жіптің ұшын лақтырыңыз, сонда ғана ол адам сізді құтқара алады.

Су қоймасынан топпен өткенде, бір-бірінің арасындағы ара қашықтықты сақтау қажет (5-6 м).

Қатып қалған өзенді (көлді) өткен кезде шаңғымен өту керек, бекіткіштерін ағытып қойыңыз, қажет болған жағдайда оны шешіп тастауға ыңғайлы болады; шаңғы таяқшаларын қолда ұстау, қауіпті жағдайда таяқшаларды тез тастау үшін, қолға ілмекті ілмеу керек.

Қалың қар түскен жерлерде, бұлақтардың қатты ағыстарында, үстіне шығып жатқан көшеттердің, шөптердің жанындағы жерлерде сақ болу қажет.

Егер жол дорба болса, оны бір жақ иыққа іліңіз, егер мұз жарылған кезде, ол жүктен босатылу жеңілірірек болады.

Мұзда балық аулау кезінде шұңқырлардың ара қашықтығын 5-6 метрден жасау керек. Қайғылы жағдай болмау үшін, балықшыда құтқару жилеті мен көкірекше болу қажет. Сонымен бірге ұзындығы 15-20 м. Ілмекті жіпке байланған 400-500 г жүкті алу керек.

Мұздай суға түскен адам, 10-15 минуттан кейін тоңып қалады және 20 минуттан соң есінен танады.

Мас күйінде мұзға шығуға, мұздың бетінде жүгіруге немесе секіруге, көп адамдардың бір жерге жиналуына, өзендердегі қатты ағыспен пайда болған жұқа мұзға шығуға **ТҮЙІМ САЛЫНАДЫ.**

Көктайғақ кезінде өзін қалай ұстау ережелері

Көктайғақ – бұл мұздың жүргінші жолында жердің бетінде пайда болған қалың қабаты, көшелердің жүру бөліктерінде және заттарда (ағаштар, сымдарда және т. б.) қату кезінде салқындатылған жаңбыр және (тұман). ауа температурасы 0⁰С-дан минус 30⁰С болады.

Әдетте көктайғақ, қабығы қатып қалған мұз бірнеше сантиметрге жеткенде байқалуы мүмкін.

Көктайғақ – бұл жер бетінде түзілетін мұздың жұқа қабаты, кейін жылымық немесе жаңбыр,суыту нәтижесінде, сондай-ақ дымқыл қар мен жаңбыр тамшыларының қатуынан пайда болады.

КӨКТАЙҒАҚҚА ҚАЛАЙ ДАЙЫНДАЛУ КЕРЕК. Егер ауа-райы болжамында көктайғақ немесе көктайғақ туралы хабарлама болса , жарақат алу мүмкіндігін төмендету шараларын қабылдаңыз. Сырғанамайтын аяқ киім дайындаңыз, өкшеңізге металл немесе поролон бекітіңіз, ал құрғақ табанға лейкопластырь жапсырыңыз немесе оқшауланған лентаны табанға құммен уқалайсыз (зімпара қағазбен жұмсарту).

ТАЙҒАҚ КЕЗІНДЕ ҚАЛАЙ ӘРЕКЕТ ЕТУ КЕРЕК

Абайлап, асықпай, бар табанмен басып жүріңіз. Бұл ретте аяқтардызда босаңсытқан дұрыс, қол бос болсын. Қарт адамдарға ұшы резеңкелі немесе арнайы үшкірлері бар таяқтарды пайдалану ұсынылады. Егер Сіз тайғанап кетсеңіз, құлау биіктігін төмендету үшін отырыңыз. Құлау кезінде соққыны жұмсарту үшін топтасуға тырысыңыз

ЖАРАҚАТ АЛҒАН КЕЗДЕ НЕ ІСТЕУ КЕРЕК

Травматологиялық пункт немесе шұғыл медициналық көмекке хабарласыңыз..

ШҰҒЫЛ ТЕЛЕФОНДАР:

Құтқару қызметі тел.: 112

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

11. СУ ТАСҚЫНЫ КЕЗІНДЕГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Су тасқыны – өзендегі судың көтеріліп, қардың еріп, желдің қатты соғуынан өзеннің тасуы немесе сел жүру кезінде кейбір елді мекендерді су басуды айтады.

Су тасқынының келтірер зардаптарының қатарына, үйлер мен ғимараттардың, көпірлердің қирауын, темір жолдар мен автакөлік жолдарын су шайып, инженерлік желілердегі апат, тұрғындар арасындағы зардап шегушілер мен жан-жануардың қырылуы сынды факторларды жатқызуға болады.

Үйлер мен жер опырылып, барлығы қозғалып қирап жатырған болса, су тасқынының белгісі деп білсеңіз болады. Су тасқыны кезінде жұмыс орындары мен пәтерлерде радио желісі тәулік бойы жұмыс атқарып тұруға тиісті, себебі, тұрғындар алдын ала хабардар болуы керек. Ескерту сигналдарымен танысыңыз, көшірудің ережелері мен шараларымен танысыңыз да соған алдын ала дайын болыңыз.

СУ ТАСҚЫНЫ КЕЗІНДЕ ҚАЛАЙ ӘРЕКЕТ ЕТУ КЕРЕК:

Су тасқыны қаупі болған кездегі әрекеттер:

Төтенше жағдайлар мен іс-әрекет жөніндегі нұсқаулықтар мен ақпараттарды мұқият тыңдаңыз, телефон желісін қажетінсіз қолданбаңыз, сізбен байланысар кезінде желі бос болуы керек.

Сабырлық сақтап, көршілерге ескертіңіз, мүгедектерге, балаларға және де егде жастағы адамдарға көмек көрсетіңіз. Жергілікті билік орындарынан эвакуация үшін тұрғындарды жинау орнын анықтап, соған дайындалыңыз.

Құжаттарыңызды, киім, қажет заттарыңызды, бірнеше күнге арналған тамақтар мен дәрі-дәрмектерді дайындаңыз. Барлығын бір шабаданға жинаңыз. Құжаттарды су өткізбейтін пакеттерде сақтаңыз.

Электрлік тоқтарды тоқ көзінен ажыратып, газды сөндіріңіз.

Бағалы заттарыңыз бен азық-түлік өнімдерін үстіңгі қабаттарға немесе жоғары бөлікке көтеріп қойыңыз.

Шамаңыз келсе су басып жатырған аймақтан кетіп қалыңыз.

Есік терезені жабыңыз, уақытыңыз болып жатырса, бірінші қабаттағы есік терезелерді тақтаймен бітеп кетуге тырысыңыз.

Жоғарғы қабатқа көтеріліңіз. Егер бір қабат үй болса, төбесіне шығып алыңыз.

Көмек келгенше жоғарғы қабатта, үйдің төбесінде немесе ағаш басында болыңыз, құтқарушыларға белгі беріңіз, сізді тезірек тауып алуына мүмкіндік жасаңыз.

Айналаңызда зардап шегушілер жоғына көз жеткізіңіз, болған жағдайда шамаңыз келгенше көмек қолын созуға тырысыңыз. Судың бетіндегі адамдарға құрғақ киім кигізіп, жылы киім кигізіп, тыныштандыратын дәрі беру арқылы алғашқы көмек көрсету керек. Судың астынан шыққан адамдарға жасанды тыныс алу жасау қажет. Судың астында қалып қойған жағдайда үстіңгідегі ауыр киімдер мен аяқ киімді шешіп, жақын маңнан көмек келгенше пайдалана тұратын зат тауып алыңыз. Құтқару құралдарын толтырмаңыз (кәтерлер, қайықтар, құдықтар)

Егер сіз көлікте болсаңыз:

Су басқан жолдармен жүрмеңіз ағыс алып кетуі мүмкін.

Су басқан аймаққа тап болсаңыз, ал көлігіңіз істен шықса, дереу көмек шақырып, көліктен шығып кетіңіз.

Аумақты су басу қаупін байқаған кезде ТЖ қызметінің 112 нөмірі бойынша соғып, хабарлау қажет. Есіңізде болсын, қауіпсіздік ережелерін сақтау арқылы өзіңіз бен жақындарыңыздың өмірін арашалап қалу

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары	Нұсқаулықты өткізу күні
----------	----------------------	----------------------------------	--------------------------------

		туралы қолы	
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

12. Сенбілікте қауіпсіздік ережесін сақтау.

1. Жұмысқа арнайы киіммен келу.
2. Еңбек құралдарын дұрыс пайдалану.
3. Қауіп төндіретін оқиғалардан аулақ болу.
4. Жұмыс кезінде тәртіп сақтау.
5. Құралдармен жұмыс жасау ережесін сақтау.

№	Оқушының Т.А.	Нұсқаулықпен танысқандары туралы қолы	Нұсқаулықты өткізу күні
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			